

SENDİKA - SİYASAL PARTİ İLİŞKİSİNDE YENİ BİR SAYFA

Aydınlık Dergisi, 6 Temmuz 1997

Yıldırım Koç

Türkiye'nin karışık siyasal ortamında 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nda yapılan son derece önemli bir değişiklik gözlerden kaçtı. Halbuki, bu değişiklikle birlikte, Türkiye'de sendikaların siyasal partilerle ilişkilerinde yeni bir sayfa açılmaktadır.

Türkiye'de ve hatta dünyanın büyük bir bölümünde işçi sınıfının ve sendikacılık hareketinin siyasallaşmakta olduğu konusunda genel bir görüş birliğinden söz edebiliriz. Türkiye'de bu sürecin önünde 1982 Anayasası ve 2821 sayılı Sendikalar Yasası engeli vardı. Bugün bu engeller hemen hemen tümüyle kalktı. Türkiye, sendika - siyasal parti ilişkisi açısından tarihinin en özgürlükçü dönemine girdi.

1947 yılında kabul edilen 5018 sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkında Kanun, sendikaların siyasal faaliyetini kesin bir biçimde yasaklıyordu. Yasanın 5. maddesi şöyleydi: "İşçi ve işveren sendikaları, sendika olarak, siyasetle, siyasi propaganda ve siyasi yayın faaliyetleriyle iştigal edemezler ve herhangi bir siyasi teşekkülün faaliyetlerine vasita olamazlar."

1947-1963 döneminde sendikaların özellikle iktidarda bulunmayan siyasal partiyle ilişkisine ve "siyasal" sayılabilecek açıklama ve tavırlarına karşı sert önlemler alındı.

1961 Anayasası bu konuda geniş bir özgürlük getirdi. Anayasada sendikaların siyasal partilerle ilişkisini kısıtlayan hiçbir hüküm yoktu.

1963 yılında kabul edilen ve fiilen 1980, hukuken de 1983 yılına kadar yürürlükte kalan 274 sayılı Sendikalar Yasası, sendikaların siyasal faaliyetlerine bir kısıtlama getirmiyordu. Ancak, sendikaların siyasal partilerden maddi yardım almaları veya onlara yardımda bulunmaları veya onların teşkilatı içinde yer almaları yasaktı. Diğer bir deyişle, maddi yardımda bulunmamak koşuluyla, bir sendika veya konfederasyon, seçimlerde bir siyasal partiyi destekleme kararı alabilir, bu konuda kampanyalar açabilirdi. Avustralya, İngiltere, Norveç ve diğer bazı ülkelerde gördüğümüz örgütsel ilişki ise kesinlikle yasaktı.

12 Eylül bu konuda tam bir yasaklar düzeni getirdi.

1982 Anayasasınının 52. maddesi, sendikaların siyasal amaç gütmemesini, siyasal faaliyette bulunmasını, siyasal partilerden destek görmesini ve onlara destek olmasını yasaklıyordu. Bu yasak, 33. ve 69. maddelerle daha da pekiştirilmişti.

Milli Güvenlik Konseyi tarafından 1983 yılında kabul edilen 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın 37. maddesi ise bu konudaki yasağın kapsamını daha genişletti. Madde şu şekildeydi:

"Sendika ve konfederasyonlar siyasi amaç güdemazler, siyasi faaliyette bulunamazlar, siyasi partilerle ilişki kuramaz ve işbirliği yapamazlar ve bunlarla hiçbir konuda hiçbir şekilde müşterek hareket edemezler, siyasi partilerden destek göremazler ve onlara destek olamazlar, bunlardan yardım ve bağış alamazlar, bunlara yardım ve bağışta bulunamazlar... Bir siyasi partinin yönetim organlarından herhangi birinde görev alan sendika veya konfederasyon yöneticilerinin, bu göreve geldikleri andan itibaren sendika veya konfederasyondaki görevleri kendiliğinden sona erer. Mahalli ve genel seçimlerde aday olanların, sendika veya konfederasyonun organlarındaki görevleri adaylık süresince askıda kalır. Seçilmeleri halinde görevleri son bulur."

28 Haziran 1997 günlü Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 4277 sayılı Yasa ile, bu sözü edilen yasaklardan yalnızca son iki cümlede yer alanlar kaldı. Mahalli ve genel seçimlerde aday olanlar, sendikal örgütlerdeki görevlerinden ayrılmak zorunda kalacak. Bu ilişki adaylık süresince askı biçiminde olacak. Seçilenlerin görevi sona erecek.

Diğer bir deyişle, 4277 sayılı yasayla getirilen değişikliklerle, sendikaların her türlü siyasal faaliyette bulunma, siyasal partilerle her türlü ilişki içine girme ve siyasal partilere para yardımında bulunma hakları tanındı. Yasanın 40. maddesinde yapılan küçük bir değişiklikle, siyasal partilerin sendikalara yardım yapması yasağı sürdürüldü.

Bu, Türkiye tarihinde sendikaların siyasal partilerle ilişkileri açısından en özgürlükçü düzenlemedir. Türkiye, sendikaların siyasal faaliyeti konusundaki yasaklar nedeniyle, 87 sayılı ILO Sözleşmesini sürekli olarak ihlal ediyor ve bu nedenle de sürekli olarak eleştiriliyordu. Son olarak, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Uluslararası Çalışma Konferansı 85. Toplantısında (Haziran 1997) bu konu ele alınmış ve bu nitelikte bir değişikliği yapması Türkiye'den istenmişti.

Sendikalar Yasası'nda yapılan değişiklik, mevzuatın demokratikleştirilmesi açısından yetersizdir; ancak, son derece önemli bir değişiklik yapılmış ve sendika - siyasal parti ilişkileri açısından Türkiye tarihinin en özgürlükçü düzenlemesi getirilmiştir. Bu kanun teklifini hazırlayanlar, Hasan Korkmazcan, Mehmet Ali Şahin, Mustafa Kamalak, M.Oltan Sungurlu, Nejat Arseven, Turhan Güven, Ahmet İyimaya, Mümtaz Soysal, Hikmet Sami Türk, Atilla Sav ve M.Seyfi Oktay'dır. Sendikalar, bu değişiklik teklifini hazırlayan ve Anayasa Komisyonu'ndan geçmesini sağlayan bu sayın Milletvekillerine teşekkür borçludur.